

פֶּתַח אַחַר וְאָמַר, אֲשֶׁרִיף (קהלת י) אֲשֶׁרִיף אֶרֶץ שְׁמֶלְכֶם בֵּן חוֹרִים וְשֶׁרִיף בְּעַת יֹאכְלוּ. וְכָתוּב (שם) אִי לֶךְ אֶרֶץ שְׁמֶלְכֶם נְעַר וְשֶׁרִיף בְּבִקְרָא יֹאכְלוּ. הַפְּסוּקִים הֵלְלוּ קִשְׁיִם הַדְּדִית, וְלֹא קִשְׁיִם. זֶהוּ שְׁכָתוּב אֲשֶׁרִיף אֶרֶץ - זו הָאֶרֶץ שְׁלֹמְעֵלָה שְׁשׁוֹלְטַת עַל כָּל אוֹתָם הַחַיִּים שְׁלֹמְעֵלָה, וּמְשׁוּם כֶּף נִקְרָאת אֶרֶץ הַחַיִּים, וְעֲלֶיהָ כָּתוּב (דברים יא) אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ אֹתָהּ תָּמִיד. וְכָתוּב אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְפְּנֹת תֹאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תַחְסֹר כָּל בָּהּ. לֹא תַחְסֹר כָּל בָּהּ. לֹא תַחְסֹר כָּל בָּהּ, בְּמִדְּבָרֶיךָ. וְכָל כֶּף לְמָה? מְשׁוּם שְׁכָתוּב שְׁמֶלְכֶם בֵּן חוֹרִים, זֶה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (שמות ד) בְּנֵי כְּכָרֵי יִשְׂרָאֵל.

בֵּן חוֹרִים, מַה זֶה בֵּן חוֹרִים? כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר (ויקרא כה) יוֹבֵל הִיא קֹדֶשׁ תְּהִיָּה לְכֶם, וְכָתוּב וְקִרְיָתוֹם דְּרוּר בְּאֶרֶץ, שְׁהָרֵי כָּל הַחֲרוּת בָּאָה מִן הַיּוֹבֵל, וּמְשׁוּם כֶּף בֵּן חוֹרִין. וְאִם תֹּאמַר, בֵּן חוֹרִין, וְלֹא כָּתוּב בֵּן חֲרוּת - כֶּף זֶה בְּיָדָי. בֵּן חֲרוּת הִנֵּה צָרִיף לְהִיּוֹת!

אֲלֵא בְּמִשְׁנַתְנוּ הַסְּתוּמָה לְמַדְנוּ, כְּשֶׁמִּתְחַבְּרוֹת יו"ד בַּה', אִז כָּתוּב וְנִקְרָא יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהִשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְאֵל תֹּאמַר כְּשֶׁמִּתְחַבְּרִים, אֲלֵא וְיָדָי מִתְחַבְּרִים, וּמְשׁוּם כֶּף כָּתוּב בֵּן חוֹרִים. וְעַל כֵּן אֲשֶׁרִיף אֶרֶץ שְׁמֶלְכֶם בֵּן חוֹרִים, וְשֶׁרִיף בְּעַת יֹאכְלוּ - בְּשִׁמְחָה, בְּשִׁלְמוֹת וּבְרִצּוֹן.

אִי לֶךְ אֶרֶץ שְׁמֶלְכֶם נְעַר - זו הָאֶרֶץ שְׁלֹמְעֵלָה. שְׁלֹמְעֵלָה, כָּל שְׂאֵר אַרְצוֹת שְׂאֵר הָעַמִּים עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת זָרָה, נִתְּנוּ לְגִדּוּלִים מְגֻנִים שְׁמֻמִּים עֲלֵיהֶם. וּמֵעַל לְכֻלָּם הֵיחָד שְׁכָתוּב בּוֹ (תהלים לו) נְעַר הַיִּיְתִי גַם זִקְנָתִי. וְלְמַדְנוּ, הַפְּסוּק הִנֵּה אָמַר אוֹתוֹ שְׂרוּ שֶׁל עוֹלָם,

פֶּתַח אִידֶךָ וְאָמַר (קהלת י) אֲשֶׁרִיף אֶרֶץ שְׁמֶלְכֶם בֵּן חוֹרִין וְשֶׁרִיף בְּעַת יֹאכְלוּ. וְכָתוּב אִי לֶךְ אֶרֶץ שְׁמֶלְכֶם נְעַר וְשֶׁרִיף בְּבִקְרָא יֹאכְלוּ. הַנִּי קִרְאֵי קִשְׁיִין אֶהְדְּדִי. וְלֹא קִשְׁיִין, הֵאִי דְכָתוּב אֲשֶׁרִיף אֶרֶץ, דָּא אֶרֶץ דְלְעִילָא דְשְׁלֵטָא עַל כָּל אֲנוּן חַיִּין דְלְעִילָא. וּבְגִין כֶּף אֶקְרִי אֶרֶץ הַחַיִּים, וְעֲלֶיהָ כָּתוּב, (דברים יא) אֶרֶץ אֲשֶׁר יִי אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ אֹתָהּ תָּמִיד. וְכָתוּב אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְּמִסְפְּנֹת תֹאכַל בָּהּ לֶחֶם לֹא תַחְסֹר כָּל בָּהּ. לֹא תַחְסֹר כָּל בָּהּ דִּיִּיקָא. וְכָל כֶּף לְמָה, מְשׁוּם דְכָתוּב שְׁמֶלְכֶם בֵּן חוֹרִים. דָּא קִדְשָׁא בְרוּךְ הוּא. כְּמָה דְאֵת אָמַר, (שמות ד) בְּנֵי כְּכָרֵי יִשְׂרָאֵל.

בֵּן חוֹרִין, מַהוּ בֵּן חוֹרִין כְּמָה דְאֵת אָמַר, (ויקרא כה) יוֹבֵל הִיא קֹדֶשׁ תְּהִיָּה לְכֶם. וְכָתוּב וְקִרְיָתוֹם דְּרוּר בְּאֶרֶץ דִּהָא כָּל חִירוֹ מִיּוֹבֵלָא קָא אֶתִי. בְּגִין כֶּף בֵּן חוֹרִין. וְאִי תִימָא בֵּן חוֹרִין וְלֹא כָּתוּב בֵּן חֲרוּת. הִכִּי הוּא וְדָאֵי בֵּן חֲרוּת מִיבְעֵי לֵיהּ.

אֲלֵא בְּמִתְנִיתָא סְתִימָאָה דִּילָן תְּנִינָא. פֶּד מִתְחַבְּרִין יו"ד בַּה' פְּדִין כָּתוּב, (בראשית ב) וְנִקְרָא יוֹצֵא מֵעֵדֶן לְהִשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְלֹא תִימָא כֵּד מִתְחַבְּרִין, אֲלֵא מִתְחַבְּרִין וְדָאֵי. וּבְגִין כֶּף בֵּן חוֹרִין כָּתוּב, וְעַל דָּא אֲשֶׁרִיף אֶרֶץ שְׁמֶלְכֶם בֵּן חוֹרִין, וְשֶׁרִיף בְּעַת יֹאכְלוּ בְּחִדּוּתָא בְּשְׁלִימוֹ בְּרַעְוָא.

אִי לֶךְ אֶרֶץ שְׁמֶלְכֶם נְעַר, הֵאִי אֶרֶץ דְלְתַתָּא, דְתִנְיָא כָּל שְׂאֵר אַרְעֵי דְשְׂאֵר עַמִּין עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים וּמַזְלוֹת אֲתִיְהִיבוּ לְרַבְרָבִין תְּרִיסִין דְמִמְנָן עֲלֵיהוּ, וְעִילָא מְפֻלְהוּ הֵהוּא דְכָתוּב בֵּיהּ (תהלים לו) נְעַר הַיִּיְתִי גַם זִקְנָתִי. וְתִאנָא הֵאִי קִרְא שְׂרוּ שֶׁל עוֹלָם אָמְרוּ. וְעַל דָּא כָּתוּב אִי לֶךְ אֶרֶץ שְׁמֶלְכֶם נְעַר. וְוִי

ועל פן פתוב אי לך ארץ שמלכך
נער. אוי לעולם שיונק מהצד
הזה. וכשישראל בגלות, יונקים
כמי שיונק מרשות אחרת.

ושרוך בבקר יאכלו - ולא בכל
היום. בבקר - ולא בזמן אחר של
היום. ששנינו, בשעה שהחמה
זורחת ובאים וסוגדים לשמש,
הרגז תלוי בעולם. בשעת
המנוחה הרגז תלוי בעולם. מי
גרם את זה? משום שמלכך נער,
ההוא שנקרא נער. ואתם צדיקי
האמת, קדושים עליונים, בני
המלך הקדוש, אין יונקים מן
הצד הזה, אלא מאותו המקום
הקדוש שלמעלה. עליכם פתוב
(דברים ד) ואתם הדבקים בה'
אלהיכם חיים כלכם היום.

פתח רבי אבא ואמר, (ישעיה ה)
אשירה נא לידידי שירת דודי
לכרמו וגו', ויעזקהו ויסקלהו
וגו'. בפסוקים הללו יש
להתבונן, למה פתוב שירה?
היה צריך להיות תוכחה!
לידידי? היה צריך להיות לדודי,
כמו שפתוב שירת דודי. פרם
היה לידידי בקרן בן שמן?
הסתפלתו בכל התורה ולא
מצאתי מקום שנקרא בן שמן.
אלא את הפסוקים הללו בארו
החברים בכמה צורות, והכל
יפה וכף זה. אבל אשירה נא
לידידי - זה יצחק, שהיה ידיד,
ונקרא ידיד טרם שיצא לעולם.
למה ידיד? ששנינו, אהבה רבה
היתה לקדוש-ברוך-הוא בו
שלא נעשה טרם שנמול אברהם
אביו, ונקרא שלם, ונוספה לו
ה"א להשלימו, וכן לשרה הרי
נתנה לה ה"א הזאת. כאן יש
להתבונן, ה' לשרה זה יפה, אבל
לאברהם למה ה"א ולא יו"ד?
יו"ד היה צריך לכתב, שהרי הוא
למעלה, ונטל סוד מה"א העליונה

לעלמא דמסטרא דא ינקה, וכד ישראל
בגלותא ינקין כמאן דיניק מרשותא אחרא.
ושרוך בבקר יאכלו ולא ככולי יומא. בבקר
ולא בזמנא אחרא דיומא. דתניא
בשעתא דחמה זורחת ואתיין וסגדין ליה
לשמשא רוגזא תלי בעלמא, בשעתא דמנוחה
רוגזא תליא בעלמא. מאן גרים האי, משום
דמלכך נער ההוא דאקרי נער. ואתון זכאי
קשוט קדישי עליונין בני מלכא קדישא לא
ינקין מהאי סטרא, אלא מההוא אתר קדישא
דלעילא. עלייכו פתיב, (דברים ד) ואתם הדבקים
ביי אלהיכם חיים כלכם היום:

פתח רבי אבא ואמר (ישעיה ה) אשירה נא
לידידי שירת דודי לכרמו וגו'.
ויעזקהו ויסקלהו וגו'. הני קראי אית
לאסתפלא בהו. אמאי כתיב שירה, תוכחה
מיבעי ליה. לידידי, לדודי מיבעי ליה. כמה
דכתיב שירת דודי. פרם היה לידידי בקרן בן
שמן. אסתפלנא בכל אורייתא ולא אשפחנא
אתרא דאקרי (דף ע"ב) קרן בן שמן. אלא הני
קראי הא אוקמוה חברייא בכמה גוונין
וכלהו שפיר והכי הוא, אבל אשירה נא
לידידי, דא יצחק דהוה ידיד, ואקרי ידיד עד
לא יפוק לעלמא.

אמאי ידיד, דתנינן רחמיו סגי הוה ליה
לקודשא בריך הוא ביה דלא אתעביד
עד דלא אתגזר אברהם אבוה ואקרי שלים
ואתוסף ליה ה"א לאשלותא. וכן לשרה
האי ה"א אתיהיבת לה. הכא אית לאסתפלא,
ה' לשרה שפיר, אבל לאברהם אמאי ה"א
ולא יו"ד, י מיבעי ליה דהא הוא דכר הוה.
אלא רזא עלאה הוה (ד"א הוא) סתים בגוון

היה זכר. אלא סוד עליון היה (הוא) סתום אצלנו אברהם עלה